

ДЕРЖАВНА ТА ПАТРІОТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

А Розкрита сутність державно-патріотичної спрямованості виховного процесу як складової загального процесу патріотичного виховання.

Ключові слова: патріотизм, виховання, особистість, самосвідомість, духовний потенціал.

Актуальність проблеми. Запорукою ефективності виховного процесу є органічне поєднання системи принципів національно-патріотичного виховання в цілісну систему, яка забезпечує досягнення відповідних результатів – міцно й органічно засвоєних загальнолюдських і національних цінностей, сформовану стратегію життя суспільства, що передбачає постійний рух до здійснення нових, соціально значущих задумів.

Одним із основних принципів військового національно-патріотичного виховання є принцип державної та патріотичної спрямованості, який вимагає чіткого розуміння вихователями мети та завдань виховного процесу; обумовленості формування національно-державницької ідеології у військовослужбовців комплексу морально-психологічних, фізичних і розумових якостей; глибокого розуміння воїнами належності до українського народу, своєї Батьківщини – України; внутрішньої потреби та готовності відстоювати та захищати Батьківщину, реалізовувати свій особистий потенціал на благо зміцнення обороноздатності Української держави.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасний етап розвитку України потребує від органів державної влади здійснення системних заходів для вирішення проблем, пов'язаних з організацією державно-патріотичної спрямованості виховного процесу як складової загального процесу патріотичного виховання.

Методологічною основою організації виховної роботи в підрозділах Збройних Сил України (ЗСУ) можуть слугувати надбання теорії і практики виховання (Л. Аза, Ш. Амонашвілі, А. Макаренко, С. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Бех, І. Зязюн, О. Киричук, О. Кондратюк, Г. Легенький, І. Якиманська, О. Дубасенюк, В. Серіков, В. Безпалько, О. Барабанщиков, С. Муцинов та ін.). Значний внесок у розв'язання цієї проблеми на сучасному етапі зробили Г. Берченко, І. Дзюба, В. Кафарський, В. Кремень, М. Пірен.

Мета даної статті: показати, що кожний виховний акт, метод, засіб, прийом виховного впливу, всі виховні заходи повинні плануватись і проводитись так, щоб «працювали» на формування та розвиток у військовослужбовців необхідних морально-бойових якостей, забезпечували дер-

жавницьку та патріотичну спрямованість виховного процесу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз літератури [1; 3; 4] показав, що виховання військовослужбовців має визначальне значення у забезпеченні самовідданого і компетентного виконання священного обов'язку перед Батьківщиною. Воно цілком обґрунтовано і закономірно є пріоритетним напрямом службової діяльності кожного командира. Тому готовність і підготовленість командира здійснювати виховну роботу у підрозділі відповідно до загальної мети виховання і в інтересах вирішення поставлених завдань стає одним із визначальних факторів підтримання високої бойової готовності підрозділу.

Сучасний етап розвитку України потребує від органів державної влади здійснення системних заходів для вирішення проблем, пов'язаних з організацією військово-патріотичного виховання як складової загального процесу державно-патріотичного виховання, спрямованих на військовослужбовців Збройних Сил України, інших військових формувань і молодь, що є потенційними кандидатами для прийняття на військову службу.

Розбудова української армії нового типу, яка здійснюється на основі переходу ЗСУ на комплектування військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом і впровадження служби у військовому резерві потребують принципових змін концептуальних засад у підходах до визначення напрямів, форм і методів роботи з військово-патріотичного виховання молоді.

У ЗСУ робота по формуванню духовного потенціалу і його найважливішої складової патріотизму проводиться на основі Закону «Про Збройні Сили України» [2]. Згідно зі статтею 11 цього Закону визначається зміст патріотичного виховання, де сказано, що військово-патріотичне виховання здійснюється на національно-історичних традиціях народу.

Виховуючи людину ХХІ ст., необхідно пам'ятати, що ми виховуємо людину нової формації, майбутній інтелектуальний потенціал країни, її громадян-патріотів.

Патріотичне виховання військовослужбовця ЗСУ виступає як організований, планомірний і цілеспрямований процес передачі особистості

воїна національних цінностей і норм культури, спрямований на формування у нього національно-громадянської самосвідомості, патріотичних переконань і поведінки, усвідомлення своїх вчинків і дії на благо народу і держави, готовності до захисту Вітчизни. Патріотизм виступає у вигляді патріотичних якостей, у кожній з яких поєднуються пізнавальний, емоційний, вольовий, поведінковий компоненти: патріотична самосвідомість, почуття патріотичного обов'язку і відповідальності, патріотична мужність, прихильність до національних і загальнолюдських цінностей, почуття національної гідності та гордості.

Зміст патріотичного виховання майбутнього офіцера розкривається через вивчення національної історії, культури, народних традицій, звичаїв, обрядів, формування у військовослужбовців спроможності давати власну оцінку історичним подіям і фактам минулого і сучасного, забезпечення як найповнішого задоволення національно-культурних інтересів, досягнення високих результатів у навчально-виховному процесі.

Удосконалення системи державно-патріотичного виховання треба здійснювати шляхом розвитку у суспільстві високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, становлення громадянського суспільства, що складатиметься з молодих громадян, які володіють високою свідомістю та здатністю проявити її в повсякденній діяльності із забезпечення сталого розвитку; утвердження у суспільстві поваги до культурного та історичного минулого України; створення і забезпечення реалізації можливостей для повноцінної соціалізації молодих громадян, активнішого залучення їх у вирішення соціально-економічних, культурних, правових, екологічних та інших проблем як загальнодержавного, так і місцевого значення; виховання молодих громадян у дусі поваги до Конституції країни, законності, норм суспільного та колективного життя, створення умов для забезпечення реалізації конституційних прав людини та його обов'язків, громадянського та професійного обов'язку; розвиток відчуття у молодих громадян почуття гордості, глибокої поваги до символів держави.

Проблеми соціально-економічного становища українського суспільства на сучасному етапі, зниження рівня життя більшості населення, його розшарування, знецінення традиційних моральних норм і цінностей, пропаганда жорстокості, бездуховності, насильства, невизначеність в оцінці подій історичного минулого українського народу негативно вплинули на моральні цінності підрастаючого покоління.

На наших очах виростає покоління молодих людей, позбавлених почуття національної гідності, гордості, якому насаджується безкультур'я, нівелюється совість, деградується мораль, честь, справедливість і меркантилізм, манкурство. «Пе-

дагогічна драма виховання, – за висловом академіка С. Гончаренка, – стрімко перетворюється на загальнонаціональну трагедію». За висловом заслуженого учителя України, ветерана війни і праці Петра Щербаня, в державі «відбувається процес деморалізації, дебілізації і денаціоналізації сучасної молоді, яка втрачає не тільки національне, а й людське обличчя». Ці проблеми є серйозними загрозами національній безпеці України.

Для подолання цих проблем Міністерство оборони України реалізує низку заходів з патріотичного виховання особистого складу української армії. Відповідно до Директиви Міністра оборони від 17.04.06 № Д-22 «Про вдосконалення системи військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України» оборонне відомство акцентувало увагу на проведенні патріотичних заходів спільно з місцевими органами влади.

На жаль недофінансування основних програм міністерства в останні роки значно погіршило стан справ у цьому напрямі. Зокрема згідно із соціологічними дослідженнями Інституту педагогіки і психології професійної освіти НАПН України щодо проблем удосконалення військово-патріотичного виховання із 339 опитаних респондентів – офіцерів Збройних Сил України, які безпосередньо відповідають за стан виховання підлеглих, жоден не оцінив рівень своїх знань про теоретико-методологічні засади ВПВ як високий; лише 99 з них (29,2%) вважають його вище середнього, а основна частина – 195 респондентів (69,9%) вважає його середнім (57,5%) і нижче середнього (12,4%). У зв'язку з цим 79,6% офіцерів вважають необхідним підвищення ефективності ВПВ у військових частинах (підрозділах), 18,6% – швидше так, ніж ні, і лише 0,9% – ні.

Організуючи виховну роботу з патріотичного виховання, потрібно враховувати, що в Україні історично склався широкий спектр регіонально-політичних і регіонально-культурних відмінностей, існує неоднозначне ставлення населення до багатьох подій минулого та сучасності. Саме патріотизм, громадянськість повинні об'єднувати українців, зберегти те, що протягом століть було нашою метою, – незалежну державу.

В основу державно-патріотичного виховання у Збройних Силах України має бути покладене формування в особового складу патріотизму як однієї з найвищих духовних цінностей, що проявляється у самовідданій любові громадянина до своєї Батьківщини, усвідомленій потребі та прагненні зміцнювати та захищати її.

Ідеалом державно-патріотичного виховання повинна виступати різнобічна та гармонійно розвинена національно свідома, високоосвічена, життєво компетентна особистість офіцера, здатна до саморозвитку та самовдосконалення.

Запорукою ефективності виховного процесу є

органічне поєднання системи принципів державно-патріотичного виховання в цілісну систему, яка забезпечує досягнення відповідних результатів – міцно й органічно засвоєних загальнолюдських, і національних цінностей, сформовану стратегію життя суспільства, яка передбачає постійних рух до здійснення нових, соціально значущих задумів.

Висновок. Віра в Батьківщину – Україну, свою державу, народ і армію, в ідеї, що їх захищають воїни, – важливий аспект військової освіти й виховання. Маючи певні сили і засоби, в сучасних умовах необхідно забезпечити віру воїнів у реальну можливість подолати всі негаразди, досягти економічної та соціально-політичної стабільності в Україні. Досягнення цієї мети вимагає вмільої протидії зарубіжним, а також й внутрішнім інформаційним потокам, які поширюють антиукраїнські та антидержавні положення, рекламують не кращі зразки товарів і послуг, пропагують насильство і жорстокість, низькопробні західні фільми, витиснувши національно-культурні надбання.

Інформаційне поле, створене на основі внутрішніх і зовнішніх джерел, перенасичене різними негативними явищами людського буття, що стимулюють духовну кризу, відсуваючи на далеку перспективу її подолання, посилюють зневіру військовослужбовців у кращу долю України, її народу. Існуюча ситуація диктує необхідність

формування такого інформаційного середовища, в якому б утверджувалось переконання важливості сумлінного служіння Батьківщині, подальшого реформування армії, висвітлювались характерні для воїнів ідеї громадянськості, патріотизму, військового обов'язку, військової честі, дисциплінованості і гідності. Однак духовні процеси впливають на військовослужбовців не автоматично, а це потребує від командирів, організаторів виховної роботи спецпідготовки, систематичності, професіоналізму. Відсутність таких людей або їхній непрофесіоналізм, обмеженість не сприятимуть цілеспрямованому духовному впливу. Саме механізм реалізації державно-патріотичної ідеології в процесі формування духовного потенціалу військовослужбовців та його еволюції як невід'ємного сутнісного елементу регулюючостворювальної ролі держави за умов трансформації суспільства і є метою забезпечення національної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв А. Педагогічні основи військово-патріотичного виховання військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України / А. Афанасьєв – Київ, 2005. – 266 с.
2. Закон України «Про Збройні Сили України» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – С. 108.
3. Прокоф'єв Ю. Стан і перспективи освіти майбутніх офіцерів українського війська на сучасному етапі // Розбудова держави. – 1993. – №7. – С. 9–11.
4. Стратегія розвитку України: теорія і практика / за ред. О. С. Власюка. – Київ : НІСД, 2002. – 864 с.

Дата надходження
авторського оригіналу: 12.10.2015

Иноземцев Т. В. Государственная и патриотическая направленность воспитательного процесса Вооружённых Сил Украины.

А *Раскрывается сущность государственно-патриотической направленности воспитательного процесса как составной общего процесса патриотического воспитания.*

Ключевые слова: патриотизм, воспитание, личность, самосознательность, духовный потенциал.

Inozemtsev T.V. State and patriotic orientation of educational process of the armed forces of Ukraine.

S *The article reveals the essence of state and patriotic orientation of educational process as a component of common process of patriotic training.*

Key words: patriotism, training, personality, self-consciousness, spiritual potential.